

LÆGE ETISK NÆVN

ÅRSBERETNING FOR
LÆGEETISK NÆVN 2021

Årsberetning 2021

Lægeforeningens etiske principper

Lægeforeningens etiske principper blev vedtaget af Lægeforeningens Repræsentantskab i april 2018. De etiske principper er overordnede etiske pejlemærker, som Lægeforeningen har fastsat for sine medlemmer, og som lægerne skal respektere og lade sig guide af.

Lægeetisk Nævn

Lægeetisk Nævns rolle og opgaver er at arbejde for, at medlemmerne af Lægeforeningen får kendskab til og overholder de etiske principper. Nævnet udfører denne opgave dels gennem konkrete afgørelser, hvor nævnet vurderer, om et medlem af Lægeforeningen har tilsidesat et eller flere af de etiske principper, og dels gennem udgivelse af principielle udtalelser om de etiske princippers anvendelse i bestemte typer af situationer.

Lægeetisk Nævn har afholdt fire møder i 2021. Nævnet har valgt ny formand, da den hidtidige formand gennem en årrække trådte ud af nævnet. Nævnets nye formand kommer fra Yngre Læger. Se mere om nævnets arbejde i 2021 herunder.

Nævnet arbejdede i 2021 med den grafiske ramme for nævnets aktiviteter. Nævnet har således fået eget logo og et helt nyt design af hjemmesiden. Derudover blev der lavet foldere om nævnets opgaver og sammensætning, som kan uddeles ved arrangementer m.v.

ÅRSBERETNINGENS INDHOLD

- KONKRETE SAGER
- PRINCIPIELLE UDTALELSER
- TEMA 2021

KONKRETE SAGER

Medlemmer af Lægeforeningen kan henvende sig til Lægeetisk Nævn med klager over brud på de etiske principper. Det er herefter nævnets opgave at afgøre, om et indklaget medlem har forbrudt sig imod et eller flere af de etiske principper – det vil sige om en læges handling falder under en af de grundlæggende standarder, som de etiske principper beskriver. Nævnet har også mulighed for selv at tage en eller flere lægers handlinger op til vurdering.

Hvis nævnet finder, at en konkret handling ligger under den nedre grænse for den relevante standard i det etiske kodeks, kan nævnet udtrykke kritik og give lægen en påtale. Hvis nævnet vurderer, at der er sket en alvorlig overtrædelse af et eller flere af de etiske principper, skal nævnet indberette sagen til Lægeforeningens bestyrelse, som har mulighed for at indbringe sagen for Lægeforeningens Voldgiftsret med henblik på en eventuel bod eller eksklusion af foreningen.

Nævnet afgjorde i 2021 én klagesag. Sagen blev afgjort efter princip nr. 18, som anviser en forpligtelse for lægen til at anerkende sin videns og sine kompetencers begrænsninger og til at inddrage kolleger, når der er behov for det. Nævnet fastslog i sin afgørelse, at det etisk angribelige efter dette princip er, hvis lægen udfører faglig virksomhed uden på rimelig måde at have sikret sig at have den nødvendige viden og kompetence hertil.

Henvendelser om konkret vejledning

Lægeetisk Nævn modtager løbende henvendelser, hvor medlemmer beder om nævnets vurdering af, om en påtænkt konkret handling vil være i strid med de etiske principper. Det er nævnets holdning, at sådanne anmodninger ikke kan imødekommes, da dette kan indebære, at nævnet bliver inhabil i en eventuel senere indbragt klagesag. Nævnet behandler derfor sådanne henvendelser med en drøftelse af, om henvendelsen kan give anledning til en generel fortolkning af det eller de konkrete principper, som henvendelsen drejer sig om.

I 2021 fik nævnet blandt andet en henvendelse om rækkevidden af princip nr. 25, som angiver at ”Lægen bør undgå at behandle sig selv eller sine nærmeste for alvorlige helbredsproblemer”. Nævnet diskuterede i den

anledning den nærmere udstrækning af princippet. Det kan fx evt. give anledning til tvivl, om princippet ordlyd om at ”behandle” også omfatter undersøgelse og lignende? Et problem kan også være situationer, hvor læger er nære pårørende og samtidig retlig stedfortræder for fx demente forældre, og måske i denne position kan opleve et dilemma i relation til behandlingsbeslutninger. Det samme kan gøre sig gældende for læger, der er forældre til et alvorligt sygt barn. Nævnet besluttede i den anledning at arbejde videre med en principiel udtalelse, der skal klarlægge i hvilket omfang læger, der som indehaver af forældremyndighed eller som nær pårørende til inhabile forældre, kan komme i konflikt med princip nr. 25, når de træffer beslutninger i relation til deres barns eller pårørendes undersøgelse, behandling, m.v. Udtalelsen vil blive færdiggjort i 2022.

Henvendelse til Lægeetisk Nævn om konkret vejledning kan ikke imødekommes.

Lægeetisk Nævns kompetence

Lægeetisk Nævns kompetence i forhold til læger, der arbejder som sagkyndige, fik opmærksomhed i 2021. Nævnet har gennem årene modtaget flere henvendelser fra medlemmer, der har følt sig udsat for ukollegial adfærd fra læger, der afgiver sagkyndige fagfællebedømmelser i myndighedsregi ved Styrelsen for Patientklager. Nævnet modtog i 2021 en klage over en læge i dennes funktion som sagkyndig, hvilket gav anledning til en nærmere drøftelse af nævnets kompetence.

Lægeetisk Nævn har ved sin vurdering taget udgangspunkt i Lægeforeningens etiske principper, der indledningsvist fastslår, at ”Alle foreningens medlemmer er forpligtet på at handle i overensstemmelse med principperne. Handlinger i modstrid med principperne håndteres af Lægeetisk Nævn”. Nævnet har herefter lagt til grund, at også læger, der er ansat som sagkyndige, er omfattet af nævnets kompetence. Nævnet kan ikke gå ind i faglige uenigheder, og klager over indholdet af de faglige bedømmelser vil blive afvist af nævnet. Det ligger ligeledes uden for nævnets kompetence at forholde sig til sagsbehandling hos ansættelsesmyndigheden, og klager der relaterer sig hertil vil blive afvist af nævnet. Nævnet har alene kompetence

til at udtale sig om forståelsen af de etiske principper, herunder om et eller flere af de etiske principper er overtrådt.

Det er Lægeetisk Nævns opfattelse, at også læger, der er ansat som sagkyndige ved offentlige myndigheder, er omfattet af Lægeetisk Nævns kompetence.

Udfordringer ved "egen-drift sager"

2021 var endnu et år med Corona og dermed med læger i front. Langt størstedelen af Lægeforeningens medlemmer ydede i løbet af året en stor indsats både i relation til oplysning af befolkningen og ikke mindst ved behandling af de mange syge patienter. Der var imidlertid også sager i medierne med beskrivelse af læger, der fremførte kontroversielle holdninger til Coronarelateret sygdom og - behandling, og læger der angiveligt udnyttede pandemien til egen personlig vinding.

Mediernes fokus på sager relateret til Corona aktualiserede for nævnet en diskussion om, hvornår Lægeetisk Nævn skal gå ind i konkrete sager af egen drift (dvs. uden der foreligger en klage fra et medlem). Både læger og det omgivende samfund kan have en forventning om, at Lægeetisk Nævn skrider ind over for medlemmer, der (ifølge medier m.v.) klart overskrider det

etiske regelsæt for lægers virke. For nævnet kan sagen dog være et dilemma, da læger naturligvis ikke skal dømmes alene efter beskrivelser i medierne.

Forretningsorden § 2, stk.4. Nævnet kan tage en sag op af egen drift overfor et eller flere medlemmer af Lægeforeningen med henblik på at vurdere, om medlemmet/medlemmerne har handlet i strid med Lægeforeningens etiske principper. Nævnet kan udtrykke kritik eller påtale af lægens adfærd.

En diskussion i nævnet har på den baggrund været, hvilke muligheder nævnet har for at belyse en sag, hvor der alene for nævnet foreligger mediernes beskrivelse. Nogle sager er meget komplekse, og der vil ofte i nogle af disse sager være en underliggende (og uafklaret) tvist mellem lægen og en modpart.

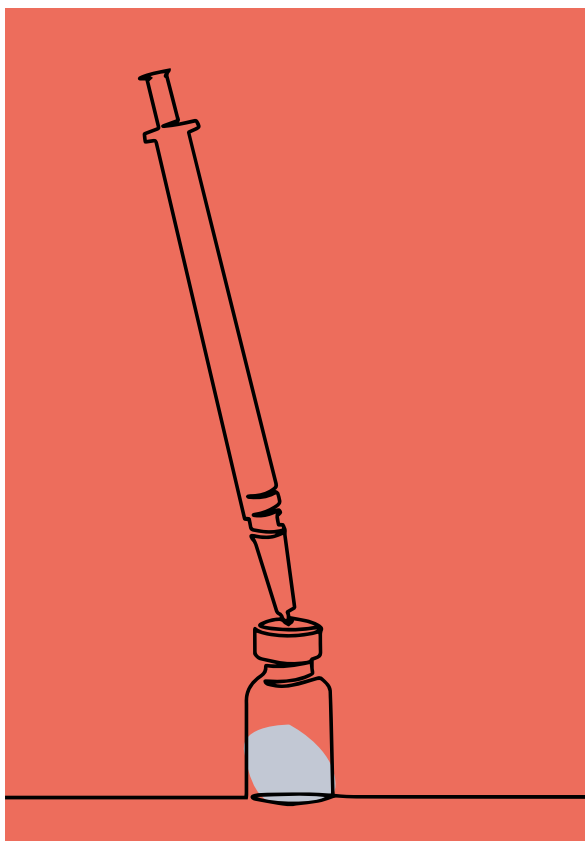
Nævnet besluttede i 2021 i relation til "covid-sagerne" at udgive en principiel udtalelse, hvor nævnet belyser de relevante etiske princippers betydning for lægers virke under en pandemi. Det er imidlertid klart, at spørgsmålet om, hvornår nævnet tager en eller flere konkrete sager op til behandling, vil være en løbende diskussion, hvor nævnet kan opleve det paradoksale i en situation, hvor en læges handlinger stærkt fordømmes i offentligheden, men hvor Lægeetisk Nævn kon-

kret ikke har muligheder for en tilstrækkelig belysning og afklaring af sagens faktuelle forhold.

Det vil for nævnet altid være en balancegang at forholde sig til bestemte typer af handlinger i en principiel udtalelse, da en sådan udtalelse ikke må indeholde kritik af konkrete medlemmer af Lægeforeningen. Jo mere konkret man tager afstand fra handlinger, jo tættere kommer man på kritik af konkrete personer – især hvis disse handlinger er offentligt kendte. Omvendt kan en udtalelse bliver så vag og udtyndet, at den ikke rigtig tilfredsstillende ønsket om at "slå ned" på visse former for opførsel.

Alle nævnets afgørelser kan læses i forkortet og anonymiseret form på nævnets hjemmeside på www.laeger.dk/laegetisk-naevn.

PRINCIPIELLE UDTALELSER

Lægeetisk Nævn har en vejledende og rådgivende rolle ved udbredelse af kendskabet til, hvordan læger kan handle inden for rammerne af de etiske principper. Denne rolle udfylder nævnet først og fremmest gennem offentliggørelse af principielle udtalelser.

Formålet med en principiel udtalelse er at angive idealer, som lægen skal stræbe efter, og på samme tid at beskrive grundlæggende standarder, som lægen altid skal leve op til. Principielle udtalelser fra Lægeetisk Nævn har således til formål at udrede, hvad de etiske principper kræver af Lægeforeningens medlemmer. I principielle udtalelser tager nævnet ikke stilling til konkrete lægers handlinger.

Nævnet kan af egen drift tage emner op med henblik på udgivelse af en principiel udtalelse.

Nævnet udgav i 2021 to principielle udtalelser

- Udtalelse nr. 3/2021 om lægers samfundsansvar under Covid-19. Lægeforeningens etiske principper nr. 21, 22 og 23.

På baggrund af mediernes beskrivelse af læger, der angiveligt har søgt egen vinding eller plejet egne interesser forud for de pligter, de som læger har overfor patienter og for samfundet under en pandemi som den aktuelle Covid-19, besluttede nævnet i 2021 at udgive en principiel afgørelse, der belyser de etiske princippers betydning under en samfundskrise. I udtalelsen lægger nævnet vægt på, at der kan være risiko for, at samfundet mister tilliden til lægestanden, hvis læger ikke lever op til de grundlæggende standarder, som udtrykt i Lægeforeningens etiske principper.

Nævnet pointerer, at lægen skal udvise en stærk faglig integritet ved brug af knappe sundhedsressourcer. Lægen skal først og fremmest varetage patientens tarv. Dette kan dog ikke stå alene, og lægen må også inddrage hensynet til samfundets situation og samlede kapacitet. Dette gælder ikke mindst ved en pandemi som den aktuelle. I udtalelsen fremhæves, at lægen skal følge myndighedernes retningslinjer. Det er ikke op til lægen at udstikke egne retningslinjer i modstrid med myndighedernes retningslinjer, uanset om lægen måtte

finde en anden adfærd mere hensigtsmæssig. Det følger af de etiske principper, at læger ikke må udnytte deres position til uretmæssigt at give eller modtage knappe sundhedsressourcer.

Nævnet anfører i udtalelsen, at det kan være et brud på værdighedskravet, hvis læger under en pandemi følger egne interesser forud for de pligter, som følger af lægens rolle og ansættelse.

● **Udtalelse nr. 4/2021 om kollegialt ansvar med fokus på fagfællebedømmelser. Lægeforeningens etiske principper nr. 17 og 18.**

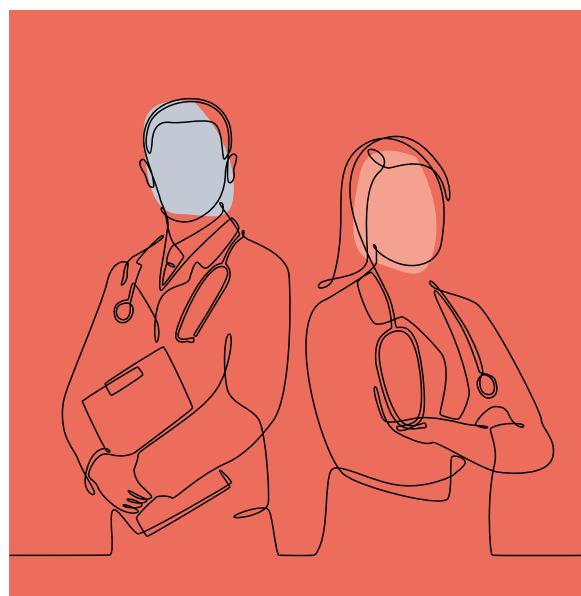
Lægeetisk Nævn udgav i 2021 også en udtalelse, der belyser de etiske princippers betydning i situationer, hvor læger på vegne af en myndighed har til opgave at bedømme en anden læges faglighed. Nævnet lægger i udtalelsen vægt på, at det kollegiale forhold i denne type situationer har en anden karakter. Den sagkyndige læge besidder qua sin funktion som sagkyndig en magt, som gør den indbyrdes relation sårbar, og den indklagede kollega befinder sig i en udsat situation. Som kollega må den sagkyndige læge være opmærksom på dette. Nævnet fremhæver i sin udtalelse, at den sagkyndige læge i sin dialog bør udvise imødekommenhed og i sin optræden og ytringer udvise respekt for den situation, som kollegaen befinder sig i. Den sagkyndige læge må ved sin bedømmelse af en kollegas faglighed i de beskrevne relationer stedse sikre sig at have den tilstrækkelige viden og kompetence til at udtale sig på et solidt og velfunderet fagligt grundlag.

Begge udtalelser kan læses på www.laeger.dk/laegeetisk-naevn

TEMA 2021

En fortsat diskussion i Lægeetisk Nævn er spørgsmålet om lægers kendskab til de etiske principper. En af nævnets hovedopgaver er at arbejde for at øge dette kendskab.

Ved flere af nævnets møder i 2021 diskuterede nævnet, hvilke tiltag der kan være relevante, for at gøre de unge

nyuddannede læger opmærksomme på de etiske principper og tillige gøre dem "levende" ude blandt kollegerne på afdelingerne.

Ved nævnets møde i oktober var der deltagere fra det norske Rådet for Lægeetik samt det svenske Lægeforbunds Etik- og Ansvarsråd. Den norske og svenske organisering af spørgsmål relateret til de etiske principper er meget forskellig fra den danske. Fælles er dog, at de respektive lægeforeninger har vedtaget et sæt af etiske principper/regler, som medlemmerne skal følge.

Nævnet diskuterede med de nordiske gæster blandt andet spørgsmålet om lægers kendskab til de etiske principper, herunder hvordan arbejdet med fortolkning af principperne formidles ud til lægerne.

Af andre tiltag i 2021, der kan nævnes i denne sammenhæng, er udarbejdelse og trykning af foldere, der beskriver de etiske principper og Lægeetisk Nævns sammensætning og opgaver.

Lægeetisk Nævn modtager gerne input fra medlemmerne til det videre arbejde med at øge lægers kendskab til de etiske principper og Lægeetisk Nævns arbejde med fortolkning af principperne.